

TÜRK KÜLTÜRÜNÜN SURIYE ARAPÇASI ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Kutaiba FARHAT* Mehmet ÇELİK*

Öz

I. Dünya savaşının sonuçları, Arap coğrafyasına demografik ve siyasal yıkım getirdiği gibi burada kültürel mirası da akamete uğratmıştır. Ancak Suriye, Türk toplum yapısının kimlik ve kültür kodlarını açık şekilde günümüze kadar ulaştırmıştır. Tarihi süreç içerisinde Suriye'deki ortak dil, kültür ve tarihi köklerin varlığı, Türk kültürünü geleceğe taşıyacak birikime sahiptir. Suriye'nin Türkiye'ye coğrafi yakınlığı ve Suriye'deki Türk nüfus yoğunluğu sayesinde Türk kültürünün Suriye'de kullanılan dil üzerindeki etkisi günümüzde de devam etmektedir. Suriye ilmi, fikri ve mimari anlamda da Türk varlığını bünyesinde barındırdığında dolayı özellikle Suriye'de gündelik hayat içerisinde kullanılan dil, Türk kültürün hala varlığını devam ettirdiğini kanıtlamaktadır. Suriye'deki Osmanlı hakimiyeti ile birlikte kurumlarda ve halkın belli bir kısmında Osmanlı Türkçesinin kullanılması, Arap lehçelerini etkilemiştir. Bu etki, kuzey Suriye'de yaşayan halk arasında daha güçlü ve belirgin hale gelmiştir. Türkçe dilbilgisinde bulunan bazı eklerden yeni kelimeler üretmek suretiyle günümüze kadar süren etki, dikkate değerdir. Bazı Türkçe kelimeler, yeni müfredatlara ayak uyduramamış ve zamanla kullanımdan çıkmıştır. Ancak Suriye Arapçasında Türkçe'den etkilenme farklı bir boyutta halen devam etmektedir. Bu etki, Suriyeli göçmenler ile birlikte daha da yaygınlaşmıştır. Bu göçmenler, Arapça bazı kelimeleri, günlük ihtiyaçlardan dolayı Türkçeleştirmeye başlamıştır. Yukarıda verilen olgular etrafında şekillenen bu çalışma, Suriye'deki Türk kimliğinin etki alanını kültür ve kullanılan dil üzerinden ortaya koyarak bu etkiyi bilimsel veriler sunarak kanıtlamayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türk Kültürü, Suriye, Kültür, Suriye Arapçası.

* Dr. Çankırı Karatekin Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi, Kutaiba922@gmail.com, Orcid: 0000-0002-0025-4559

* Dr. Öğr. Üyesi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, mehmedhancelik@gmail.com, Orcid No: 0000-0001-5289-8412

THE EFFECTS OF TURKISH CULTURE ON SYRIAN ARABIC

Kutaiba FARHAT, Mehmet ÇELİK

Abstract

The results of World War I, as it brought demographic and political destruction to the Arab geography, Also it disrupted the cultural heritage. But Syria delivered clearly, identity and cultural codes of Turkish society, until today. The existence of common language, culture and historical roots in Syria ,in the historical proces, has the accumulate to carry Turkish culture to the future. Thanks to Turkey's geographical proximity with Syria, and Turkish population density in Syria. The effect of Turkish culture on the language used in Syria continues today. The language used in daily life especially in Syria is to prove that Turkish culture still survives, due to Syria includes Turkish existence in terms of science, idea and architecture. Arabic dialects affected the use of Ottoman Turkish in institutions and a certain part of the people with the Ottoman rule in Syria, This effect has become stronger and more pronounced among the people living in northern Syria. The effect that has lasted until today by producing new words from some suffixes in Turkish grammar is remarkable. Some Turkish words could not keep up with new curricula and gradually became obsolete. However, the influence of Turkish in Syrian Arabic still continues in a different dimension. This effect has become more widespread with Syrian immigrants. These immigrants started to translate some Arabic words into Turkish because of their daily needs. This study, shaped around the above facts, aims to prove this effect by presenting scientific data by revealing the influence of Turkish identity in Syria through culture and language.

Keywords: Turkish Culture, Syria, Culture, Syrian Arabic

Giriş

Suriye, Türk tarihi açısından önemli bir merkezi önemi haiz olmuştur. Selçukluların Suriye'deki varlığı ile birlikte Türkmenlerin buralara yerleştirilmesi, Araplarla ile Türkler arasında kültürel bağların gelişmesini sağlamıştır. Bu bağlar, Suriye'deki Osmanlı hakimiyeti döneminde de devam etmiştir. Özellikle Osmanlı devri Suriye'deki ilmî ve fikrî hayat, Memlük döneminin tabii bir devamı niteliğini taşımıştır. Osmanlı çağında Şam ve Halep gibi Suriye'nin büyük şehirleri merkezi olma özelliklerini korumuştur(Tomar, 2009:557). Aynı şekilde Türk hâkimiyetine girdiği yıllardan itibaren bölgede yerleşen Türk nüfusunun Osmanlı döneminde daha da arttığı bilinmektedir (Tutar, 2010:81). Osmanlı devletinin hakimiyeti

altında bu kentlerdeki farklı dinler, kültürler veya etnik kökenlere geniş bir alan bırakan millet sisteminin Osmanlı kimliğini renkli bir senteze dönüştürdüğü açıktır. Millet sistemi etnik ve kültürel farklılıkların bir arada yaşaması için elverişli bir atmosfer yaratmıştır. Dolayısıyla her kimlikli yapı sosyal, tarihi ve kültürel kodlarını korumuştur(Ergul, 2012:631).

Osmanlı hâkimiyetine kadar kültür ve eğitim merkezi olan Suriye’de, Osmanlı Türkçesinin Memlûk Türkçesine oranla Arapçaya etkisi daha fazla olmuştur. Osmanlı devletinin Arap coğrafyasındaki hâkimiyet süresinin Memluklerden daha fazla olması ve Memluklerin aksine Osmanlıların Arap ülkelerinin birçoğunu nüfuzu altına alması sayesinde bu etki ortaya çıkmıştır. Osmanlı bürokrasisinin resmi dili Türkçe olmasına rağmen birçok Arapça veya Farsça kelime kabul edilmiştir(Ergul, 2012:631). Halep’te kullanılan dil Arapça olmakla birlikte memur, askerler ve halkın belli bir kısmının Türkçe konuştuğu bilinmektedir(Tutar, 2010: 89).

Yukarıdaki tarihi gerçeklikten hareketle esas itibariyle dilin gücü ve diğer dillere etkisi nüfuz etme gücüne bağlıdır. Bu yüzden güçlü olduğu dönemlere ve zayıf olduğu dönemlere göre dilin etki gücü de bu minvalde değişmiştir. Türkçenin Arapça üzerindeki etkisi Arap coğrafyasında ekonomik, askeri ve siyasi ilk Türk nüfuzu dönemi olan Memlukü dönemiyle birlikte başlamış ve böylece dilin devlet yönetimi ile ilgili olması itibariyle idari yönetime dair birçok kelime Türkçeden Arapçaya geçmiştir. Bu tesir Osmanlı devletiyle devam etmiş ve daha geniş bir coğrafi bölgeye ve daha çok sayıda beşerî unsura ulaşacak şekilde artmıştır. Suriye’den gelen göçmenler ile birlikte bu etki, günümüzde de devam etmektedir. Bu olgular etrafında Suriye Arapçasında kullanılan Türkçe kelimeler, Türk kültürünün etkisi de gözetilerek aşağıdaki tabloda verilen kelime kullanımları inceleme tabii tutulup çözümlenmiştir.

1. Suriye Arapçasında Kullanılan Türkçe Kelimeler

Türkçe	Arapça	Açıklama ve Örnek kullanım
Açık	أجق (İsim)	Açık Ör. Amca, seninle açık konuşuyorum. يقولون: عم بحكي معك بالأجق.
Açık kır (Aşikâr)	أشكرة (Sıfat)	Aşikâr (Eşkere) Tam, açık anlamında kullanılır. يقولون: الحق واضح أشكرة

Aferin	عفارم (Sıfat)	Aferin Öğrenciyi teşvik etmek için okullarda çok kullanılır. Bazen de alaycı bir şekilde على harf-i cerrine izafe edilerek “Aferim aleyk” şeklinde kullanılır.
Ahr	الأخو (İsim)	أواخر şeklinde çoğul yapılır. "Kırık Çoğul ", tekil olarak şeklini değiştirmektedir(Al- Hamlavi;153).
Akşamcı	أكشامجي (Sıfat)	Akşamcı Akşamları çalışan demek olup karşıtı sabahçıdır.
Alçak	ألجاق (Sıfat)	Hakir Alçak anlamında bir hakaret sözcüğüdür. (Halep)
Aldanmak	تألم	Aldanmak Aldanmak, taf'aal vezni ile kullanılmaktadır. Mastarı tefa'lulen'dir (Abdulrezak:17). Övünme ve gururla oturmak anlamında da kullanılır. Ör. Sandalyeye hızlıca oturdum derler ve fiil olarak çekerler. İsmi faili متألم şeklindedir. الأخ متألم عالكرسي
Alışmak	ألش-قالش fiil-muzari-	Alışmak Ör. Bu sanata alış. Fiil, mastar ve ismi fail olarak çekimlenir. معك معك يقولون: قالش على هالصنعة، بتألش. Arapça gramere göre Feale veznidir. Bu yüzden Mufaale vezni ile kullanılır. Mastar, Mualeşet şeklinde yapılır(Şahin Atiyyeh: 37).
Ancak	أنجاق	Ancak Zar zor. Ör. Acele et ancak yetişiriz. أسرع أنجق نلحق

Arkadaş(isim) Zamirler eklenerek	أركداش	Arkadaş أركداشية şeklinde çoğul yapılır. Ör. Benim arkadaşım أركداشيتي (sahiplik zamiri)
Arma	الأرمة	Arma Levha anlamında kullanılır. İşyeri Tabelası anlamında kullanılır. Halk dilinde Kullanımı: Pazarlarda üzerine yazı yazıldığında “armayı astık” deyimini kullanılır. يقولون: علقنا الأرمة. Merbuta’ kelimesi gibi kullanılmaktadır. Bu yüzden çoğullaştırıldığı et eklenmiştir. Her et ile biten tekil, bu şekilde çoğaltılır (Yusuf el cüdeyi, 2007:33).
Armağan	الأرمغان	Armağan أرمغانات şeklinde çoğul yapılır. Ör. Uzun zamandır görünmeyen çok hediye verir. يقولون: الغائب من زمان يكثر الأرمغان
Bakıcı (isim)	باكجي	Bakıcı بكجية şeklinde çoğul yapılır.
Bahşiş	بخشيش	Bahşiş Fiil, mastar çekimini yapılır. Ör. Bu garsona bahşiş ver. فقالوا: بخشش لهالكركسون Mazi fiilinden çekim yapılır. Bahşiş verdi. Bahşiş verdik. Fe’lale vezni ile çekim yapılır (İbn-i Hişam, 1990:105).
Balta	بلطة	Balta Odun kesmek için kullanılan araç. İmal eden kişiye baltacı denir. بلطجية şeklinde çoğul yapılır. Günümüzde gücünü adalet ve hürriyete karşı kullananlara verilen isim olup haber bültenlerinde bu

		kelime yer almıştır.
Başlamak	بَلَش	Başlamak Tahrif edilerek kullanılmıştır. Fiil çekimini بَلَشْنَا - بَلَشْنَا şeklinde yapmıştır.
Başlık	باشلق	Başlık Başı ve yüzü saran örtüdür.
Baştan	باشتان	Baştan İlk. Ör. Evvel, baştan sen bana haber vermedin... يقولون : أول باشتان أنت ما خبرتني وتاني باشتان..
Belki	بلكي-بركي	Belki Temenni ve ihtimal anlamında kullanılır. Ör. Umulur ki Allah sıkıntımı gidersin. فيقولون: بلكي الله ييفرجه
Bıçak	بجاق	Bıçak Ör. Beni bıçaksız kestir (alaycı ifadelerden biridir.) من تهكماتهم: ذبحتني بدون بجاق (el-Esedi 2009: 2/55)
Bir buçuk	بير بوجق	Bir buçuk Fazlasıyla Ör. Selam'a karşılık olarak; Aleyküm selam bir buçuk [Sana fazlasıyla)]. وعليكم بير بوجوق سلام
Birinci	برنجي	Birinci Her iyi şey için sıfat olarak kullanılır. Ör. Bugün birinci (harika)geçti. فيقولون: مضى هذا اليوم برنجي،
Bohça	باجاي	Bohça Kumaş parçası veya kadınların yüzüne örttüğü parça. Ör. Ey bahçeye giden kadın yüzünün örtüsü görmek için ince olsun. يقولون: يا رايحة عالحديقة خلي الباجاي رقيقة

Boş	بوش	Boş Boşa yorulduk. يقولون: لم نستقد شيئاً، كله بوش، ويقولون: راح تعبنا بوش ، وفلان خوش بوش مع فلان ، يعني Hoşbeş
Cacık	الجاجق	Cacık İçine salatalık veya marul konulmuş yoğurt. Halep halkı مجقق şeklinde kullanır.
Çadır	جادر-شادر	Çadır شوادر şeklinde çoğul yapılır. Büyük çadır anlamında da kullanılır.
Çare	جارة	Çare Tedbir veya vesile anlamındadır. Ör. Ölümünden başka her şeyin çaresi vardır. يقولون: كل شيء له جارة إلا الموت
Çakar	جقار	Çakar Hiçbir şeye yaramayan şeyler için kullanılır. Ancak görüşüne sınımsız yapışma ve inat anlamında da kullanılır. Muhtemelen anlaşmazlık ve zıtlık anlamındaki “çakışma” kelimesinden türemiştir. Bu kelime, fiil ve mastar olarak çekilerek “mucakara iyi değildir” denilir. Tümü inat anlamındadır. يقولون: لا تجاقر، والمجاقرة ليست جيدة.
Çakmak (isim)	جاقمق	Çakmak Yaşlılar, çakmak anlamında kullanır.
Çamurluk	جامرلق	Çamurluk Çamur yeri, mecazen arabanın lastiğinin üzerinde bulunan ve çamurla kirlenmekten koruyan rafa da bu isim verilir. Orduda bu kelime yerine جاموقة kelimesi çamurla vb. kirlenmiş pis yer

		anlamında kullanılmaktadır. Bu yerde emirlere uymayan asker cezalandırılır.
Çanak	الجنق	Çanak Tabak anlamındadır. Örneğin: Tabakta ne var? مثلا: أشو في بها الجنق
Çanta	شنطة	Çanta شناتي شنتيات şeklinde çoğulu yapılmaktadır. Sahiplik zamiri eklenerek شنتياتي şeklinde kullanılmaktadır.
Çavuş	جاويش	Çavuş Eski bir askeri terimdir. Ancak günümüzde tecrübeli olma veya liderlik anlamında kullanılmaktadır. Hasat atölyesine başkanlık eden kişiye de söylenir.
Çaydanlık	الجيدان	Çaydanlık Çay yapılan kaba verilen isimdir.
Çekiç	شاكوش-جاكوش	Çekiç Çivi çakma ve sökmeye yarayan alet.
Çene	جنق	Çene جنقات şeklinde çoğul yapılıdır. Yüzünün çenelerini öperim denilir yüz kastedilir. ويقولون أبوس جنقات وجهك
Çerçöp	شرشوبة	Çerçöp Türkçede ateş yakacak odun anlamına gelen ifade Suriye lehçesinde asıl ve üstünlük anlamında kullanılmaktadır. Ör. Sizin çerçöpünüz(en iyi) . فلان شرشوبتكم Dalların ateş yakmada önemli olmasından dolayı kastedilen anlam “önem”dir.
Çirkin	جركين-شركين	Çirkin Çirkin anlamında kullanılmakla birlikte bazen kötü bir özellik

		taşıyan kişilerin lakabı olarak da kullanılır.
Çeşme	ششمة	Çeşme Aptal veya geveze kadın için kullanılır. Kelime Türkçede çeşme anlamındadır ve çeşme durmadan su akıtır. Buradan yola çıkarak devam sıfatını alıp geveze kadın için kullanmışlardır.
Çete	الجنة	Çete Yalnızca geçmiş zamana işaret etmek için kullanılır. Ör. Bu ibrik çete zamanından derler يقولون: هذا الإبريق من عام الجنة ve çete kelimesiyle muhtemelen derebeylik zamanını kastedilir.
Çetin	شيتين	Çetin İş zor, çetin. هذا صعب وشيتين
Çevirmek/Dönmek-döndürmek	جاور	Çevirmek Çevirme anlamında olup fiil ve mastar olarak çekimi yapılır. يقولون: بدك مجاورة
Çıkmak (fiil)	شك - جك	Çıkmak Durma ve çıkma anlamında kullanılır. Dur denilir. فيقولون: شك
Çifte	الجفت	Çifte Her ikisinden mermi çıkan çift namlulu silaha verilen isimdir ve hala kuş avlamakta kullanılmaktadır.
Çizme	جزمة	Çizme Deri veya kauçuktan mamül uzun boğazlı ayakkabı olup جزمات şeklinde çoğulu yapılır. Üreticisine جزماجي denir. Çizmeci ailesi Halep ve Şam'da mevcuttur.
Çorba	شوربة	Çorba
Çubuk	الشوبك	Çubuk Kadınların fırınlarda ekmeği düzeltmek için kullandıkları sopa

		olup çoğulu الشوابك şeklindedir.
Çuval	شوال	Çuval Ketenden yapılmış torbalara verilen isimdir.
Çürük	تجرّك	Çürük Fiil, ismi fail ve ismi meful olarak çekimi yapılır. Akli çürük; bozuk. يقولون: عقله جرك Bu çocuk seni çürütür; yani kötüye götürür. هذا الولد تجرّك
Dana	ضنا	Dana Dana anlamına gelmektedir. Ancak Türkçede olduğu gibi değildir, yalnızca akıllılar ve evlatlar için kullanılır. Örneğin, “Dana değerlidir.” denildiğinde “çocuğum değerlidir.” anlamına gelmektedir. الضنا غالي، وضنايي و ضناك ....
Delibaş	الدلباش	Delibaş Türkçede Osmanlı kara ordusunda çalışan, üstün cesaretleriyle tanınan askeri bir birimdir. Rifi İdlib’de günümüzde topluluk anlamında kullanılmakta olup Delibaş nerede? dediklerinde topluluğu kastederler.
Dert	درد	Dert Her dert soğuktandır. senin derdin yani sorunun nedir derler. كل درد من البرد
Dışlamak	دشّر	Dışlamak Terk ve belirsiz çıkma anlamında da kullanılmaktadır.
Toklu	الدغلي	Toklu Koyun sahiplerine, bir yaşındaki kuzuya verilen isimdir. Kuzu eti olarak da kullanılır
Doğru	دغري	Doğru Ör. Doğru git, Doğruyu istiyor musun? يقولون: اذهب دغري، و بدك الدغري

Dondurma	ضنصرمه	Dondurma Dondurma için kullanırlar.
Dos	دوس-دوز	Dos Tamam, doğrudan anlamındadır. Dosdoğru, doğrudan. ويقولون: دوس دغري
Dükkançı	دوكانجي	Dükkançı Arapça dükkan kelimesi nispet eki “ci” den oluşmuş olup الدوكانجية şeklinde çoğulu yapılır.
Düşman	دوشمان	Düşman Fiil ve mastarının çekimi yapılır. Ör. Falancayla düşmanlık ettim. Hasım oldum. تدشمنت مع فلان . Şiirde; eğer malım artarsa herkes dostumdur, malım azalırsa herkes düşmanımdır إن زاد مالي فكل الناس خلاني وإن قل مالي فكل الناس دشمني (El-Esedi: 4/53)
Düşme	الدشمة	Düşme İsmi mekan olarak düşme yeri anlamında kullanılır. Günümüzde kurşundan korunma yeri anlamına gelmekte olup kum torbalarıyla etrafı çevrilmiş alçak yerdir. (siper/mevzi). Fiil ve mastarının çekimi yapılır. Ör. Savunmayı güçlendirelim. Tedşim mevziyi güçlendirmek anlamında mastardır.
Döşek	الدشك	Döşek Bu kelime yer yatağına veya eski sergiye delalet eden bir kelimedir. Ör. “Filanca döşek üzerinde oturur fişek atar yani imkanı yoktur ancak sorumsuzdur.” cümlesi deyimsel fadelerdendir. ومن تهكماتهم: فلان يجلس على الدشك (El-Esedi(53/1 : ويضرب فشك))
Düzen	دوزان	Düzen

		دوزانات şeklinde çoğulu yapılır. Fiilinin çekimi de yapmaktadır. Sözüdü düzen yani sözüne dikkat et. Düzenli anlatmak; hatasız olmak. دوزن كلامك، وحكي مدوزن
Eczane	أجزانة	Eczane Ezdahane şeklinde de telaffuz edilmekte olup أزدخانات olarak çoğul yapılmaktadır.
Edepsiz	أدبسیز	Edepsiz Ör. “Edepsiz adam”
Emzik	الأمزك	Emzik Aslında meme ucudur. Ancak sigaraya tutturulan boru/ağızlık için kullanılmaktadır.
Eski	الأسكي	Eski Yaşlılar şu anda kullanmaktadır. Eski zamanı ifade etmek için eski yıl anlamına gelmektedir. يقولون: من عام الأسكي
Eskice	سكاجة	Eskice Ben vakıf sekaceyim. “Durumum zayıf” anlamındadır. يقولون: أنا واقف سكاجة
Ferman	فرمان	Ferman فرمانات şeklinde çoğulu yapılmaktadır.
Fırtına	فرتن	Fırtına Fiilinin ve mastarının çekimi ile yapılmıştır. Ör. Bugün ona kızdım, bağırdım. Öfke iyi sonuç vermez anlamındaki cümlelerde de kullanılmaktadır. يقولون: فت رتنت اليوم عليه، الفرتنة لا تجيب نتيجة
Fişek	فشكة	Fişek فشكات şeklinde çoğul yaparak serseri kurşun tamlaması yapılmıştır.

		فشكة طائشة
Gezdirmek	كزورة	Gezdirmek İsim ve fiil olarak kullanılmakta olup كزورات şeklinde çoğul yapılmıştır. Gezmeye gittik anlamında kullanılmaktadır. يقولون: نكزدرنا وأجينا
Gözlük	كزالك	Gözlük كزالك şeklinde çoğul yapılmıştır. Satıcısına gözlükçü denilmektedir.
Gümrük	الكمرك	Gümrük Gümrükte çalışana gümrükçü denilmektedir. Halep hanlarından biri gümrük hanıdır. “Ticaret malı gümrükten geçti” şeklinde fiil olarak kullanılmaktadır. ويقولون: البيضاة تكمركت
Güç	كشك	Güç “Keskinliği arttı” anlamında kullanılmaktadır. Fiil çekimi yapmaktadır. كشكتها Tehdit olarak istediğini yapsın anlamında bu kelime kullanılmaktadır. خلي يكشكها
Haskar	خاسكار	Haskar Bu kelime kullanılarak “Bugün ne işin var” denilmektedir. Ayrıca “herkes kendi işini yapmalı” kullanımı vardır. ويقولون: كل شخص لازم يعمل بخسكارو
Havuz	حاووظ	Havuz Aslı Arapçadır. Harfleri değişerek Türkçeleşmiştir. Bu kelime günümüzde sağlam kilit altına alınmış suların toplanma mekânı için kullanılmaktadır.
Hem	هم	Hem Ör. Hem okuyorum ve hem çalışıyorum . يقولون: هم أدرس وهم أشتغل

Hemşehri	همشري	Hemşehri Aynı şehirden, günümüzde sosyal ilişkileri yoğun olan kimseleri ifade eden bir kelimedir.
Hergele	هركلة	Hergele Bu kelime tahkir için alçak anlamında kullanılır. Fiil ve mastarının çekimi yapılmıştır. Küçük düşürdü ve elbisesi düzensiz anlamları da vardır. فقالوا : هركلو بين الناس، لباسه مهر كل
Hizmetçi	خزمتجي	Hizmetçi Ör. Beni hizmetçin mi sanıyorsun? يقولون : أشو مفكرني خزمتجي؟
İğdiş	إكديش	İğdiş Hadım edilmiş atlar için kullanılır. “Allah bilir iş ne zaman biter” kullanımı da vardır. يقولون: عيش يا كديش حتى يثبت الحشيش
Kaba	قبا	Kaba Kaba, haşin anlamındadır. Bu kelimedenden cesur anlamında çokça kullanılan kabadayı kelimesi üretilmiştir. يقولون: رجل قبا
Kaçak	قشوق	Kaçak Bir tür sigara için kullanılmıştır. Kaçak sigara olarak kullanılır. Kaçak sigara olarak kullanılır. İkinci anlamı يقولون: دخان قشوق، düzenlenmemiş anlamında “kaçak yol” dur. يقولون: طريق قشوق
Kambur	قنبر	Kambur Kısa ve zayıf erkek için kullanırlar.
Kamış	القمجھ	Kamış Çubuk anlamındadır. Türklerin dumanın ağıza ulaşması için nargilenin içine koydukları kamış tüptür. قمجات şeklinde çoğul

		yapılır ve üreticisine ve satıcısına القمجانى denilir (el-Esedi: 6/249).
Kundura	القندرة	Kandara Boğazsız ayakkabıya denir. قنادر şeklinde çoğul yapılmıştır. İbn kandera küfür ifadelerindedir. يا ابن القندرة. Üreticisine القندرجى denilir.
Kanepe	كنبة/كنباي	Kanepe كنبات و كنيبات şeklinde çoğulları yapılır.
Kapak	قبق	Kapak Ör. Suya kandıkları zaman “Su göz kapaklarımdan çıktı” . يقولون: الماء خرج من قبق عيوني
Karagöz	كراكوز	Karagöz Karagöz Hacivat ortaoyunundaki Kahraman. Eskiden seyyar sahnede sanat icra eden, yapay şahsiyetleri eliyle hareket ettirip sahne arkasından konuşan kişi.
Kar	الكار	Kar Meslek anlamında olup الكارات şeklinde çoğul yapılmıştır. Ör. Bu meslek senin mesleğin değil sana zarar veriyor. كار ماهو كارك خراب ديارك Ör. Çok meslek az para. كثير الكارات قليل الباروات . Şeyhu'l-kar: Meslek öğretene, usta anlamındadır.
Karakol	كاراكول	Karakol Polis merkezi anlamındadır.
Kardeş	قرداش	Kardeş Halep'te kardeş anlamında kullanılmaktadır. يقولون: هذا قرداشيني
Karşı	قارشيت	Karşı Zarf ve fiil olarak kullanılmaktadırlar.

		Ör. Karşıma gel, yanıma gel. تعال قارشيتي . Ör. Akli zor onunla tartişma. عقله صعب لا تقارشه
Kavun	القاون	Kavun Şam halkının kullandığı الأصفر البطيخ anlamında bir kelimedir.
Kavuş/koğuş	القاووش	Koğuş İsmi mekan olarak kullanılır. Hapishanedeki tek odaya verilen isimdir.
Kaymak	القيماق	Kaymak Kaymaklı künefe, kaymaklı reçel. Ör. kaymak ve kadayıfla karşılaştığından beri midem fesada uğradı. (el-Esedi: 6/284) قد هاش بطني مذ لقي قطايفا وقيماقا
Kazan	القازان	Kazan Yemek pişirmek için büyük tencere. Çoğulu قازانات olup kelime günümüzde hamamda su ısıtmak için kullanılan kap için kullanılmaktadır. Satıcısını ve üreticisini kazancı diye adlandırmaktadırlar.
Kazma	القزما	Kazma Kazma aleti.
Kelepçe	كلبجة	Kelepçe Fiilinin ve ismi mefulünün çekimini yapmışlardır. Ör. Beni kelepçeledi, مكبلج أو مكربج كلبجىbağladı. kelimeleri kelepçeli anlamında ismi meful olarak kullanılır.
Kepçe	كبجة	Kepçe
Kırbaç	كرباج	Kırbaç Kamçı ve hortum anlamındadır. Fiil olarak çekimi yapılır ve mecazen motor كريج الموتور motor çalışmadı(bozuk) denilir.
Koltuk	القلطق	Koltuk

		قلاطق şeklinde çoğul yapmışlardır.
Konak	القنّاق	Konak Han ve sefer durağı anlamında olup القنّاقات şeklinde çoğul yapılmıştır. Halep ve Şam arasında on konak mevcup olup ilki Beldetü “Han Tuman” dır derler. (el-Esedi: 6 /256)
Köfte	الكفتة	Köfte Kıyma, mecazi anlamda “Araba köfteye döndü” ; bozuldu veya parçalandı. نزلت السيارة كفتة
Köşe	الكوشي	Köşe İsim ve fiil olarak kullanılmakta olup; “Dağda bir köşe yapacağım.” “فلان كوش على الرزق” Her şey elinin altında.
Kundak	قنداق	Kundak Bebeğin sarıldığı şeye denir. Fiil olarak da kullanılmaktadır.
Kürek	الكريك	Kürek كوچوك çoğuludur.
Küçük	كوچوك	Küçük Küçük ve büyük kelimeleri kullanılır. “Üzümler yeşillendikten sonra karardı, küçük olduktan sonra büyüdü” (el-Esedi:6/327) إن الأوزيم قارت بعدما يشلت واستيبكت بعدما كوچوكا. كانت
Leş	لاشي	Leş Hasta kesilmiş hayvana veya eti sağlıklı olmayana denir. Fiil çekimi olarak ‘şaşırdım’ anlamında تلايشت şeklinde kullanılır.
Masa	ماسا	Masa الماصايات şeklinde çoğulu yapılır.
Meçik	محيكي	Mecik Davul tokmağı demektir. Fiil yoluyla mecazen gevezelik

		انلامندا كulanلرلار ve لا تتمك كتبر "çok konuşma" anlamına gelir.
Mont	منطو	Mont Uzun dış giysi için kullanılır. مناطق و مناطق شكلندة çoğul yapılır.
Mu	مو	Mu Soru ifadelerinin sonunda çokça kullanılan bir soru edatıdır.
Nazik	ناطيك	Nazik Bu kelimedenden mastar ve fiil türetmişlerdir. Bu naziklik nereden? من أين هالنظاكة. تنظك ifadesini temizlik konusunda çok vesveseli olan kimseler için kullanılır.
Nişan	نيشان	Nişan Silahla atış esnasında kullanılır. نوشن fiil ve mastarı bu kelime ile türetilmiştir. Ör. Bana nişan aldı ve beni vurdu. نيشن علي وصابني
Oda	أوضة	Oda Odacı bu kelimedenden elde edilmiş olup odalara bakan demektir.
Onbaşı	اونباشي	Onbaşı Askeri bir terim olmakla birlikte mecazen takdir için kullanılır. Onbaşı kadın; mütekebbir kadın. Bu kelimedenden fiil de oluşturulmuştur.
Orta	الأورطة	Orta Çevre, muhit. Ör. Yaşadığımız çevre kötü. هالأورطة كلهم نصابون
Ortak	أورتاق	Ortak
Otobüs	أوتوبيس	Otobüs
Para	البارا	Para Ör. İflas ettim param yok. Ör. مفلس بارا ما معي بارا şeklinde çoğul yapılır.
Pastırma	البصطрма	Pastırma

		Dilimlenmiş ve sıkıştırılmış yiyecek.
Patron	البترون	Patron Genelev patronluğu yapan kadın için kullanılır. Patroniçe denilir.
Pazar	البازار	Pazar Çarşı ve pazarları adlandırmak için kullanılır. Ör. Pazar pazarı, Perşembe pazarı. Fiil çekimi yapılarak تيوزت alışveriş yaptım denilir.
Pekmez	بکماز	Pekmez Bir deyişte dıbs (pekmez) sattı; pekmez aldı denilir باع التبس واشترى بکماز. Bu deyiş faydasız işler yapan kimseler için kullanılır.
Perde	برداي	Perde بردايات و برداي şeklinde çoğul yapılır.
Sac	الصاج	Sac Altında ateş yakılan yuvarlak madeni parça.
Sağ	صاغ	Sağ Alış verişte sağ selim denilir. Sen sağ adamsın; doğru, güvenilir adamsın. أنت رجل صاغ
Sancak	سنجق	Sancak Çok kullanılan bir deyiş şöyledir: ne zaman konuşsam bana itiraz ediyor. واقفلي سنجق عرض
Sarhoş	سرخوش	Sarhoş Asıl anlamı olan sarhoş olmakla birlikte lakap olarak kullanılmaktadır.
Sefertası	السفرطاس	Sefertası Atölyelerde hala kullanılmaktadır.
Serbest	سربست	Serbest Kolaylaştırmak anlamında kullanılmaktadır. Fiilinin ve mastarının çekimini yapmaktadırlar. Senin dışında

		herkes işimizi kolaylaştırdı. (el-Esed:4/338) كل الملمير سربسوا شغلنا إلا انت
Sorgulama	سركل	Sorgulama Bu kelimededen tutmak anlamında fiil ve sorgulama anlamında mastar türetilmiştir. Ör. Bu suç derhal sorgulama gerektirir. مباشرة عالسركلة
Sucuk	صوجوك	Sucuk Dilimlenmiş et parçaları.
Suç	صوج	Suç Birinci tekil şahıs zamire izafe edilerek kullanılır. Ör. Suçum nedir? أشو صوجي? Ör. Suçum yok. مالي صوج.
Şaşırma	شوشرة	Şaşırma Fiil ve mastar olarak çekimi yapılmıştır. Ör. Beni şaşırtdı شوشرتني ve بلا شوشرة kimse farkına varmadı.
Şık	شيك	Şık Mastarı yapılmıştır. Ör. “Ey tatlı yakışıklı seni unuttuğumu sanma” diye mektuplarda kullanılmaktadır. يا حلو أنت يا شيك لا تفكر أنني ناسيك
Şimdi	شينيدي	Şimdi Satışta çokça kullanılır. “Ödeme şimdi/peşin/hemen” denilir. المصاري شينيدي
Şiş	شيش	Şiş Şiş tavuk ve tüm Suriye coğrafyasında meşhur bir yemek olan içine et konulmuş hamur parçalarından oluşan Şiş/çiğ Börek. (Ebu Hayyan 1309:39-40)
Şişman	شيشمان	Şişman Yalnızca kadınlar için kullanılır. Aynı şekilde kadınlar için daha kısa bir şekilde ahmak anlamında kullanılır.

Tabanca	طبنجه	Tabanca طبنجات şeklinde çoğul yapılmıştır. Mecazen tecrübe, deneyim anlamında kullanılır. Filancanın kafasına bin tabanca vurulmuştur yani onun başına birçok olay gelmiş ve tecrübe kazanmıştır. فلان مضروب على راسه ألف طبنجة
Takas	داكيش	Takas Bu kelimedede değişiklik olmuştur. İsim ve fiil olarak kullanılmaktadır. داکشت. Değiştirdim ve değişim مداکشة
Tencere	طنجرة	Tencere طناجر şeklinde çoğul yapılmıştır. Tencere kapağını bulmuş şeklinde deyişleri vardır. Davranış ve tabiatları birbirine benzeyen kimseler için kullanılan bir deyimdir. طنجرة ولقت غطاها
Tartışmak	طرطوشة	Tartışmak طرطوشات şeklinde çoğulu yapılmıştır. Söz taşıyanlar için kullanılır. Senden dedikodu işittim derler. سمعت منك طرطوشة كلام وطرطوش حكي.
Taze	تازة	Taze Ör. Taze ekmek, taze çay. Ör.Taze yiyen zarar görmez. خبز تازة وشاي تازة. والذي يأكل تازة لا يتلذذ.
Tembel	تنبل	Tembel تنابل şeklinde çoğul yapmışlardır. Fiil ve ismi fail olarak kullanılmaktadır. Ör. Bugün tembellik yaptım.
Terelelli	ترللي	Terelelli Dengesiz kişiler için veya yaptıklarına dikkat etmeyen kişiler için kullanılır. Ör. Akıllı terelelli. عقلو ترللي

Ters	ترس	Ters Akli ters derler ترس. Ör. İşi ters;aksi.
Top	طوب	Top Savaş aleti olan top anlamındadır. Bazen dua/beddua ederken Allah sana top yedirsin طوبطوب yani bu yemek sana afiyet olmasın denilir.
Tütün	تتن	Tütün Satıcısına tütüncü derler. Ör. Halep'te Tütüncü ailesi vardır.
Ocak	أوجاق	Ocak وجقات şeklinde çoğul yapılır.
Yedek	يدك	Yedek Ör. Yedek dolabım var, yanında yedek bulundur. معي دولا ب يدك وخلي معك يدك
Yafta	يافطة	Yafta يفطات şeklinde çoğulu yapılır.
Yağmurluk	يغمرلق	Yağmurluk Yağmura has bir giyecek. يغمرلقات şeklinde çoğulu yapılır.
Yaka	ياقة	Yaka Elbisenin boynu saran kısmıdır. ياقات şeklinde çoğulu yapılır.
Yalancı dolma	يالانجي دولمة	Yalancı dolma Yalancı dolma; etsiz ve yağla pişirilmiş.
Yanlış	يغنيش	Yanlış Değişikliğe uğramıştır. Bu kelimeden fiil ve mastar da oluşturulmuştur. Bana parayı ver beni hataya düşürme ne olur لا تُنغنيشني أرجوك. Şaşırma anlamında da kullanılmaktadır. تُنغنيشت.
Yaprak	بيرق	Yaprak Yalnız üzüm yaprağı için kullanılır. Ör. İnsanların öpmeyi/yemeyi arzuladığı güzel kokulu yapraklara kurban olayım (el-Esedi: 7/444) بفؤادي البيرق الداكي الذي تشتهي تقبله من

		التغور
Yatak	يطلق	Yatak يطلقات şeklinde çoğulu yapılır.
Yavaş yavaş	يواش يواش	Yavaş yavaş Türkçeye aynı anlamda kullanılır.
Yine	ييني	Yine Şarkılarda nakaratları belirtmek için kullanılmıştır. Ör. hayır hayır bu öfke niye teyze, yine bu öfke niye teyze(el-Esedi: 7/451) لا لا ولا لا ولا لا وليش الزعل يا خاله بينه ليش الزعل يا خاله.
Yol	يول	Yol Yolcu bu kelimedenden elde edilmiştir. Ör. Ben hancı sen yolcu. أنا خانجي ; وأنت يولجي Ben kalıcıyım sen gidicisin. (el-Esedi: 7/454)
Yorgan	يورغان	Yorgan Bir örtü çeşididir. Ör. “Dumansız kahve yorgansız yatağa benzer” yaptıkları bir özdeyiştir. (el-Esedi: 7/453) القهوة بلا دخان مثل الفراش بلا يورغان
Zengin	زنكىل	Zengin زنكىل şeklinde çoğul yapılır. Fiil ve mastarını türetirler. Bu gün zengin olduk زنكلنا اليوم denilir. İsmi tafdilini de yapılır أزَنْكَل.
Zor	زور	Zor Hakkını zorla aldı بالزور . Sırayla zorla değil بالزور . Bu kelimedenden fiil de türetilmiştir. Oğlun küçük onu zorlama ابنك صغير لا تزور عليه.
Zügürt	زكرت	Zügürt Türkçe parasız-pulsuz demektir. Ancak lehçede cesur, iyi kişi demektir. İyi/cesur adam derler. زكرتاوية şeklinde çoğul yapılır.

Yukarıda tabloda verilen örneklerden hareketle Arap coğrafyasında kullanılan lehçelerde de Osmanlı Türkçesinin etkisinin örneklerini görmek mümkündür. Bölgesel yakınlığın ve sınır komşusu olarak yaşamının dilin üzerine etkisinden hareketle gündelik hayatta kullanılan yeme-içme ve yolculuk kelimelerinin birçoğu, Mısır ve Irak'ta kullanılan lehçelerde de görülmektedir. Örneğin Iraklılar, القوزي “kuzu”, الطرشي “turşu”, الأوتوبيس “otobüs” gibi kelimeleri kullandıkları gibi kökeni Osmanlı Türkçesi olan birçok fiilden türetilen kelimeleri de kullanmaktadır. Iraklılar, siyah kelimesinden türetilmiş olan ساهت kelimesini siyah rengi ifade edecek şekilde “karardı” anlamında kullandıkları, Arap harf sistemine göre سبزت sebze kelimesinden “yeşillendi” anlamında mazi fiil türettikleri ve سبزوات veya زوزوات (sebzavat veya zevzavat) şeklinde çoğul haline getirdikleri bilinmektedir (İsa, 1911:2/72-73).

Mısır'da da günümüz halk dilinde kullanılan birçok Osmanlı Türkçesi kelime bulmak mümkündür. Mısırlılar, Türkçe kelimeleri kullanmaları bakımından diğer Arap ülkelerinden ayrılmaktadır. Örneğin, كوبري “köprü” kelimesini kullanmalarının yanı sıra سنة أكتوبر كوبري gibi isimlendirme de yapmaktadırlar. Yine mühendisler için باش مهندس “başmühendis” Türkçe ile aynı anlamda kullanılmaktadır. Ayrıca هانم “hanım”, أفندي “efendi” ve بي “bey” gibi saygı ifadeleri için kullanılan kelimeler günlük hayatta Mısırlılar tarafından kullanılmaktadır. Deniz ve denizcilikle ilgili Türkçe kelimeleri de kullanan Mısırlılar, Falsolu çapa demiri kenarı olan ترناق “tırnak”, geminin sonuna monte edilen gemiyi yönlendirme aracı olan دومان “dümen” ve bu kelimedenden türemiş الدومانجي “dümenci” kelimesini kullanmaktadırlar (el-Fehham, 13/97-99-101). Bu terimlerin dışında قرق “kazık (Kayığın yan duvarlarına monte edilen sonunda bir çıkıntı bulunan ve kürekleri sabit tutmak için kullanılan hilal şeklinde madeni bir parçadır.), قشي “kış” (Geminin arka Tarafıdır.), شمندرة “şamandıra” (Geminin demir atacağı yeri göstermek, tehlikeli yerlerden sakındırmak için veya diğer amaçlarla kullanılan denizde yüzen bir cisimdir.).

2. Suriye Arapçasında Kullanılan Türkçe Lakaplar

suriye Arapçası'nda kullanılan Türkçe kelimelere eklenen “cı/ci” eki vasıtasıyla ismi fail yapma kuralı vardır. Esasında Türkçedeki çekim ekleri, biçimsel olarak değişikliğe neden olurken anlamsal açıdan bir değişiklik oluşturmaz. Aynı şekilde Suriye Arapçası'nda da bu durum aynıdır. Örnek verecek olursak; Yalnız kendi menfaatini gözeten anlamında “musallıhçı”, doğruyu söylemeyen anlamındaki “ez-zağlaci” kullanılmaktadır. Bu ek aynı şekilde meslek sahiplerine delalet etmek için de kullanılır. Elektrik işlerinde çalışana “kehrabcı”, bina işlerinde çalışana “mimaracı”, kahvede çalışana “kahveci” ve tatlıcıda çalışana “helvancı” denilmesi de bu türe örnektir. Bu

ek, bazı durumlarda çokluk ifade etmek için de kullanılırken çok sorun çıkarana “müşkilci” denilir. Günümüzde de bu ek ile yeni kelimeler üreilmeye devam edilmektedir. Bu ekden hareketle aşağıda tabloda verilen Suriye’de Türkçe lakapları taşıyan aileler, Türkçenin etkisini göstermek açısından önemlidir:

Abacı	عبه جي
Ağa	أغا
Altıncı	ألتنجي
Arslan	أرسلان
Aslan	أصلان
Katırcı	قاطر جي
Bayraktar	بیرقدار
Canpolat	جنبلات
Çatal	جطل
Çiçekli	شيشكلي
Çorbacı	الشوربيجي
Kahveci	قهوجي
Karadağlı	کردغلي
Kara uzun	كرزون
Koca	قوجة
Kuvvetli	قوتلي
Maraşlı	مرعشلي
Mardinli	مارديني
Paşa	باشا
Yazıcı	يازجي

Sonuç

Suriye sınırları içerisinde özellikle Halep ve İdlib çevresinde günlük konuşma dilinde kullanılan çok sayıda kelime, etkilenme bakımından diğer bölgelere nazaran en büyük paya sahiptir. Esasında bu durum, Türk nüfusunun yoğun olduğu coğrafyaya yakınlığının bir sonucudur. Osmanlı devri Suriye, Arapçanın yanı sıra Türkçenin de günlük iktisadi işlemlerde yaygın olması hasebiyle büyük ticari bir merkez haline gelmiştir. Suriye Arapçasına giren Türkçe kelimeler, Suriye Arapçasının ayrılmaz bir parçası olmuştur. Türkçe, resmî kurumların yanı sıra bu bölgede yaşayanlar için neredeyse anadil olarak kabul edilmiştir. Özellikle bu kelimeler, Arapça kurallarına ve sarf vezinlerine göre günümüzde de kullanılmaya devam edilmektedir. Bu tür kelimelerin varlığı, sınırın her iki tarafında yaşayan insanlar arasındaki iletişim sürecini kolaylaştırmıştır. Tablo içerisinde

sıralamış olduğumuz kelimelerin Suriyelilerin atasözlerine, şiirlerine sirayeti zihinlerde kalıcılığının, dilde sürekli dolaşımının güçlü bir kanıtıdır. İhtimaldir ki bu kelimelerin toplanması, unutulmaya yüz tutmuş kelimeleri canlandırmanın yanı sıra onları işlevsel hale getirebilecektir.

Osmanlı Türkçesi Arap lehçelerini etkilemiş olmakla birlikte coğrafi etkenler ve şu anki sınırın her iki tarafındaki bölge halklarının ailevi sebeplerle kuzey Suriye’de bu etki daha güçlü ve daha belirgin olmuştur. Türkçenin Suriye lehçesi üzerinde, Türkçe dilbilgisinde bulunan bazı ekleri kullanmak, kıyas yapılmak, kelime türetmek ve yeni kelimeler üretmek suretiyle günümüze kadar süren etkisi dikkate değerdir. Suriye Araçasındaki Türkçe kelimelerin silinmesine ve unutulmasına bir asırlık bir zaman yetmemiş bilakis bu kelimeler halk arasında kullanılmaya devam etmiştir.. Türkçe kelimeler, Suriyelilerin lehçesinde asli bir unsur haline gelerek dil kültür mirasının bir parçası olarak nesiller boyunca kullanılmaya devam etmiştir. Türetme işlemleri, Arapça kelime kalıplarına uygun olarak yeni kelimelerin üretilmesi Türkçe kelimelerin insanların zihinlerinde yerleşmesinin sebeplerindendir. Bu yüzden kullanılan bazı Türkçe kelimelerin asli dilde fiili olmadığını görüyoruz. Ancak Suriye lehçesine girdikten sonra bu kelimelerin mazi, muzari ve emir fiiller, mastar, ismi fail vb. çekimlerinin oluşturulduğu görülmektedir. Modern asrın müfredatına ayak uyduramamış ve zamanla kullanımdan çıktığı Türkçe kelimelerin kullanımı az da olsa görülmektedir. Bütün bunlara ek olarak Suriye lehçesinde Türkçeden etkilenme farklı bir boyutta halen devam etmektedir. Suriyeli göçmenler, çokça duydukları bazı Arapça kelimeleri, günlük ihtiyaçlarını gidermek üzere Türkçeleştirmeye başlamıştır. Buna bağlı olarak Suriye Arapçasında kullanılan Türkçe kelimelerin küçük bir sözlükte toplanması, özellikle göçmenlerin iki dil arasındaki yakınlığı görmesine ve bu kelimeleri daha rahat kullanmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

Abdulrezak, H. *Anvan Elzarf fi ilmil sarf*, Mısır:Matbaatül Halebi.

El-Esedi, M. H. (2009), *Mevsuatu Haleb el-mukarane*, Halep: Cemiyetu’l-Adiyat.

El-Fehham, İ. (1308), “el-Elfazu’l-ecnebiyye fi lügati’s-sayyadin ve’l-mellahin ve usulühe’l-lügaviyye fi’l-İskenderiye”, *Mecelletü’l-Lisan el-Arabi*, 13:1, Rabat: Mektebü Tensiku’t-Ta’rib.

El-Hamlevi, A. , *Şezelarf Fin Fenni Sarf*, Riyad:Darul kayan.

En-Endülüsi, E. H. , *el-İdrak lisani’l-Etrak*, İstanbul: Matbaayı Amire.

- Ergül, F. A. (2012), "The Ottoman Identity: Turkish, Muslim or Rum?", *Middle Eastern Studies*, 48:4, 629-645.
- Ibni Hişam, E. (1990), *Nüzzetü'l-taraf fi İlmi'l-sarf*, (Tahkik; Abülmecid Huredi), Kahire: Mektebetül Zehra.
- Rauf, İ. (1911), "Nazratun amme fi lügati Bağdat el-ammiyye", *Mecelletü Lügati'l-Arab*, c. 2.
- Şahin Atiyye, C., *Süllemü'l-Lisan fi's- sarfi ve ennehu ve'l- beyan*, Daru'l-Reyhani.
- Tomar, C. (2009), "Suriye", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, XXXVII, s.557-559.
- Tutar, A. (2010), "XIX. Yüzyılın İkinci Yarısında Halep Şehrinin Kültürel Yapısı", *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 15:2, s.79-89.
- Yusuf Cudey, A. (2007), *El-Muhtasar fi ilmeyinnehu ve'l-sarf*, (3.Baskı), Beyrut: Mueessetü'l-Reyyan.